

Tajomstvo Boha

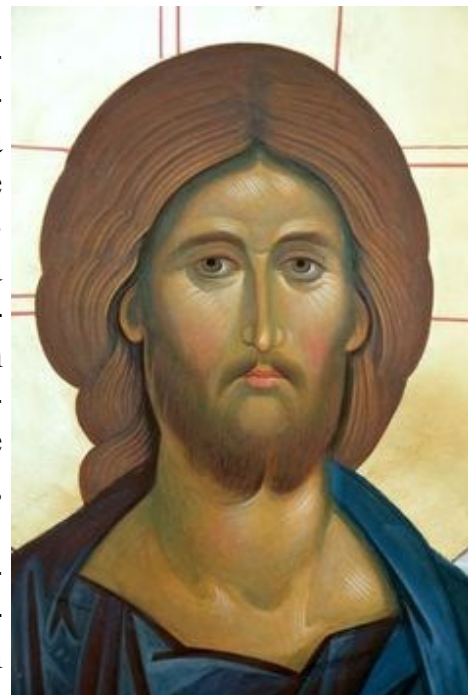
Boh je tajomstvo – pokým toto neuznáme, nemôžeme ho skutočne spoznať. Akékoľvek tvrdenie, že sme Boha opísali alebo pochopili, Boha skreslilo. Dnes my, ktorí odhaľujeme tajomstvá vesmíru, nedôverujeme nevysvetliteľným tajomstvám. Odvážne sa pokúšame definovať samotného Boha, ale Boh sa vždy vymyká našej schopnosti chápať. Naše predstavy o Bohu sa ukazujú ako neprimerané a lipnutie na nich môže dokonca zničiť našu vieru, pretože Boh existuje mimo všetkých priestorových a časových obmedzení, ktoré viažu nás. Zatiaľ čo my sa márne pokúšame pochopiť Boha, Boh nás vyhľadal a zjavil sa nám spôsobmi, ktoré my môžeme pochopiť len čiastočne. A tak to, čo vieme o Bohu, pochádza z jeho zjavení ľudstvu v priebehu našich dejín.

Z krásy a poriadku prírody myslitelia dokazovali existenciu tvorivého princípu. Ale viera si vyžaduje skok ďalej, k poznaniu milujúceho a svätého Stvoriteľa. V skutočnosti toto možno urobiť len vďaka priazni a moci tejto najvyššej Bytosti. Keďže sme hmotné stvorenia, naša priama skúsenosť s Bohom je obmedzená. Ako hovorí evanjelium: „Boha nikto nikdy nevidel...“ (Jn 1, 18). Avšak Boh sa mnoho ráz a rozličnými spôsobmi zjavil. Starý zákon, ako aj iné náboženské tradície opisujú mnohé skúsenosti s Bohom. Boh hovorí k srdciam tých, ktorí majú vieru, a povoláva ich k poznaniu seba samého a svojho láskyplného plánu pre ľudstvo. Svedectvá rôznych náboženstiev sa zhodujú v niekoľkých atribútoch Boha, čo je naše pomenovanie pre najvyššiu Bytosť. Boh je svätý, čo znamená, že je úplne iný než my. Boh je nekonečný a transcendentný. Boh je tiež dobrý a milujúci do takej miery, že to, čo je dobré, často nazývame „božské“.

Keď naša skúsenosť s Bohom rastie vierou, zisťujeme, aké neprimerané sú všetky naše bežné predstavy o Bohu. Ak o ňom premýšľame len ako o logickej nutnosti, aby sme vysvetlili existenciu sveta, potom nedokážeme vnímať lásku, ktorá pôsobí v jeho pláne. Ak ho vnímame ako neosobnú „silu“ vo svete, nemôžeme pochopiť slová žalmistu: „Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Pán“ (Ž 33/34, 9). Ak ho vnímame ako niekoho, koho treba vzývať len vtedy, keď sme v ťažkostiach, potom modlitby chvály nemajú zmysel. Veľmi často práve takáto neprimeraná predstava o Bohu môže brániť skutočnému poznaniu Boha a dokonca spôsobiť, že ľudia stratia vieru. Keď vyvodím záver, že Boh nie je taký, ako som si ho predstavoval, môžem to uzavrieť popretím, že existuje nejaký Boh.

Čo vlastne je „tajomstvo“?

Tajomstvá nás fascinujú a zároveň desia – je to inštinktívny strach z neznámeho. Tajomstvá v triviálnom zmysle záhadných vražd alebo hádaniek, ktoré treba vyriešiť, ilustrujú, že na neznáme reagujeme zmesou fascinácie a znepokojenia. Hádanky nás lákajú frustráciou alebo vzrušením v závislosti od našej schopnosti ich vyriešiť. Tajomstvá nás bavia napätím a strachom a nútia nás čeliť vlastnej krehkosti v nebezpečenstvách života a nepoznaniu smrti. Tieto triviálne tajomstvá osvetľujú hĺbku samotného života ako tajomstva – znaného aj neznámeho, lákavého aj desivého.

Tajomstvo je pre niektorých len metaforou pre to, čo ešte nie známe, pre poveru alebo nevedomosť. Veria, že ľudská myseľ jedného dňa prenikne do záhad sveta. Avšak naše poznanie má svoje hranice. Ako si človek, ako súčasťou stvorenia, vysvetlí jeho existenciu? – je to úloha, ktorá si vyžaduje pohľad zvonka. Veda v tomto storočí začala uznávať niektoré teoretické hranice poznania – simultánnej polohy a rýchlosti častíc, času ako premennej obmedzenej perspektívou. V starozákonnej knihe Jób nachádzame niečo podobné. Boh vysvetľuje, že niektoré otázky človek nemôže úplne zodpovedať: „Kto to prozreteľnosť zatemňuje zas a slovami, v ktorých vedy vôbec niet?!... Keď som zem zakladal, kde si vtedy bol, nože mi to povedz, akže pravdu znáš!“ (Jób 38, 2. 4). Nemôžeme zodpovedať otázku, prečo sme tu, pretože k existencii sme sa nepriviedli my sami. A nemôžeme ani uniknúť tajomstvu smrti, ku ktorej sme všetci povolani. Ak neveríme, že to, čo nemôžeme spoznať, nemá zmysel, tak potom musíme čeliť tajomstvu. Neznáme naháňa strach, ale tajomstvo nie je jednoducho nepoznateľné. Je tu aj nádej, že to, čo je zahalené, je možné odhaliť, aspoň v rámci obmedzení našej prirodzenosti. Svätý Pavol mohol napísať: „Ja som sa stal jej služobníkom podľa Božieho daru, ktorý som dostal pre vás, aby som naplnil Božie slovo, tajomstvo, ktoré bolo od vekov a pokolení skryté, ale teraz sa zjavilo jeho svätým“ (Kol 1, 25 – 26). Tajomstvo vlastne znamená, že odpovede na naše konečné otázky existujú, hoci ich nemôžeme pochopiť. Už samotným faktom svojej existencie nás tajomstvá povolávajú, aby sme prekročili našu ľudskú prirodzenosť a smerovali k nekonečnu.

Skrytý, ale zjavený

Nemali by sme si zúfať, či vieme niečo o Bohu, pretože Boh nám zjavil niečo z tajomstva. Toto samo o sebe je aspektom tajomstva: ako a prečo sa Nepoznateľný rozhodol oznamovať seba nám: „On [Boh] mení časy i veku, zosadzuje a ustanovuje kráľov, dáva múdrosť múdrym a poznanie tým, čo chápu. On odhaľuje hlboké a skryté veci, vie, čo je vo tme, a svetlo s ním býva... je Boh na nebi, ktorý odhaľuje tajomstvá“ (Dan 2, 21 – 22. 28).

Akokoľvek veľmi sa Boh zjaví, zostáva tajomstvom. V Starom zákone Boh povedal Mojžišovi: „Moju tvár nemôžeš vidieť, lebo niet človeka, ktorý by mňa videl, a ostal by nažive!“ (Ex 33, 20). Keď Mojžiš trval na svojom a spýtal sa Boha na jeho meno, odpoveď bola veľmi tajuplná: „Boh povedal Mojžišovi: ‚Ja som, ktorý som!‘ – a dodal: ‚Toto povieš Izraelitom: ‚Ja som‘ ma poslal k vám!‘“ (Ex 3, 14). Božie zjavenie týmto spôsobom vyjadriло, že to, čo je Boh sám v sebe, nie je poznateľné pomocou ľudskej obmedzenosti. Zdroj všetkého bytia či existencie nemožno obsiahnuť menom. To slúži ako varovanie pre všetky naše predstavy o Bohu. Žiadna z nich nemôže byť dokonalá, pretože nemôžeme pochopiť Boha samého v sebe. Tradícia naďalej zdôrazňovala nemožnosť akéhokoľvek stvorenia poznať Boha v dôvernosti jeho samotného bytia. Svätý Gregor Nysský bol presvedčený, že nejaké poznanie Boha sa vymyká ľudským schopnostiam:

„Pri rozprávaní o Bohu, keď je tu otázka jeho podstaty, vtedy je čas, aby sme mlčali ... ak tvor nepozná seba samého, ako môže vysvetliť veci, ktoré sa mu vymykajú? O takýchto veciach je čas mlčať. Tu je mlčanie určite lepšie.“[1]

Iní Otcovia používali negatívny jazyk na opis neopísateľného. Svätý Ján Zlatoústý vyhlásil: „Vzývajte ho ako Boha nevysloviteľného, nepochopiteľného, neviditeľného a nepoznateľného; vyhlasujme, že prevyšuje všetku moc ľudskej reči, že sa vymyká chápanosti každej smrteľnej inteligencie, že anjeli ho nemôžu preniknúť, ani serafíni ho nevidia v plnej jasnosti, ani cherubíni ho nechápu úplne, lebo je neviditeľný pre kniežatstvá a mocnosti, sily a všetky tvory bez výnimky; pozná ho iba Syn a Svätý Duch.“[2]

Svätý Maxim Vyznávač hovoril o tejto Božej transcendentnosti najdôraznejšie: „Boh je jeden bez počiatku, nepochopiteľný, má úplnú potencialitu bytia, celkom vylučuje pojmy kedy a ako, je všetkým nedostupný a žiadny tvor ho nemôže spoznať pomocou prirodzeného obrazu.“[3]

V anafore božskej liturgie svätého Jána Zlatoústeho sa stále modlíme rovnakú myšlienku: „Ty si Boh nevýslovný, nepochopiteľný, neviditeľný a neobsiahnuteľný, večný si a nemeniteľný.“ Teológovia toto vyjadrujú slovami, že pravé poznanie Boha je „apofatické“: že Božia podstata sa vymyká chápanosti každého tvora. Boha spoznávame najlepšie, keď k nemu spejeme odmietaním všetkých falošných predstáv o ňom a neustálym očisťovaním svojej idey Boha, i keď to, čím je Boh sám v sebe, zostáva nepoznatel'né.

Práve toto povedomie, že Boha nemôžeme úplne pochopiť, je prostriedkom, ktorý nás otvára nekonečnu. Od uvedomenia si svojej nedokonalosti môžeme byť vždy zameraní na rast v cnostnosti a múdrosti. Možno práve skutočnosť našich obmedzení je kľúčom k našej dokonalosti. Svätý Gregor Nysský poznamenal: „Je možné, že ľudská dokonalosť spočíva práve v tomto neustálom raste v dobre.“[4]

Obraz „jasného oblaku“

Prekvapivé spôsoby, ktorými sa Boh zjavil, ilustrujú plnosť jeho prirodzenosti. Božia sláva sa často zjavila ako oblak, ktorý znamenal jasnosť aj temnotu. Keď Boh uzavrel zmluvu s Abrahámom, „padol na Abrama tvrdý spánok. Prepadla ho hrôza a veľká tma“ (Gn 15, 12). Keď Boh dal Mojžišovi zákon, „tu zostúpila na vrch Pánova sláva a oblak ho zahaľoval šesť dní. V siedmy deň zavolať z oblaku Mojžiša“ (Ex 24, 16). Pán sa zjavoval izraelskému ľudu ako oblak, ktorý ho viedol od faraóna a púšťou do zaslúbenej zeme. Prorok Ezechiel opísal Pánovu prítomnosť v chráme: „Vtom sa Pánova sláva zdvihla sponad cherubínov na prah domu, dom sa zaplnil oblakom a nádvorie bolo plné lesku Pánovej slávy“ (Ez 10, 4). Keď sa Pán Ježiš premenil do slávy na vrchu Tábor, bol spolu s učeníkmi zatienený jasným oblakom (porov. Mt 17, 5).

Oblak je obrazom našej skúsenosti s Bohom. Podobne ako oblak aj naše poznanie Boha je jasné i zastreté. Svätý Gregor Nysský opísal proces, ako sme pomocou tajomstva vedení k väčšiemu uvedomovaniu si Boha: „Ako ďalšie prichádza bližšie uvedomovanie si skrytých vecí, a tým je duša vedená cez zmyslami vnímateľné fenomény k svetu neviditeľna. A toto uvedomovanie si je istým druhom oblaku, ktorý zatieňuje všetky javy a pomaly vedie a navyká dušu, aby smerovala k tomu, čo je skryté.“[5]

Obraz oblaku sa často používal na znázornenie tajomstva nášho vzťahu s Bohom, ale Boh sa zjavil ľuďom aj inými spôsobmi. Boh sa rozprával s Mojžišom „z tváre do tváre, ako keď sa niekto rozpráva so svojím priateľom“ (Ex 33, 11). Toto jednoduché vyhlásenie ukazuje, že tajomstvo neskrýva, ale odhaľuje. S Bohom sa stretávame v tých najobyčajnejších ľudských skúsenostiach. Vo Svätom písme je mnoho „teofánií“ (zmyslami vnímateľných zjavení Boha): niektoré sú sprevádzané ohňom, zemetrasením a búrkami. Samozrejme, že sú to len jednoduché obrazy, pretože Boh nie je jednou z týchto vecí. Jednou z najmocnejších teofánií v Starom zákone je jemné zjavenie sa Boha Eliášovi na vrchu Horeb. Eliášovi bolo povedané, že Boh prejde okolo. Prešiel silný a prudký vietor, zemetrasenie aj oheň, ale Boh nebol v ničom z toho. „A po ohni [nasledoval] tichý, lahodný šum. Keď to Eliáš počul, zahalil si tvár plášťom, vyšiel a zastal pri vchode do jaskyne“ (1 Kr 19, 12 – 13).

Liturgický program od 23.07.2024 do 04.08.2024

<i>Dá-tum</i>	<i>Čas</i>	<i>Program</i>	<i>Úmysel</i>	<i>Liturgický kalendár</i>
22.07 Po.	08:00	Sv. liturgia csl.	† Helena Filičková (40 dňová)	Svätá myronosička a apoštolom rovná Mária Magdaléna.
23.07 Ut.				Svätí mučeníci Trofim, Teofil a spoločníci.
24.07 St.				Svätí mučeníci Boris a Gleb, pri svätom krste nazvaní Roman a Dávid.
25.07 Št				Zosnutie svätej Anny, matky presvätej Bohorodičky.
26.07 Pia.				Svätý hieromučeník Hermolaos a spoloční- ci. Svätá prepodobná mučenica Paraskeva.
27.07 So				Svätý veľkomučeník a uzdravovateľ Panteleimón. Náš otec svätý Kliment Divotvorca, ochridský arcibiskup, naši prepodobní otcovia sedmopo- četníci
28.07 Ne.	10:00 12:30	Sv. liturgia csl. Sv. liturgia rom.	ZBP r. Šenitkovej 223 Na úmysel darcu	NEDEĽA 10. TÝŽDŇA PO PÄŤDESIATNICI 1. hlas Farská zbierka
29.07 Po.				Svätý mučeník Kallinik.
30.07 Ut.				Svätí apoštoli Silas, Silván a spoločníci.
31.07 St.				Predsviatok Vynesenia úctyhodného a živo- todarného Pánovho Kríža. Svätý a spravodlivý Eudokim.
01.08 Št				Vynesenie úctyhodných driev úctyhodného a životodarného Kríža. Siedmi svätí maka- bejskí mučeníci, ich matka Solomona a st
02.08 Pia.				Prenesenie pozostatkov svätého prvomuče- níka a archidiakona Štefana.
03.08 So.	08:00	Sv. liturgia csl.	ZBP r. Jána Lazora 217	Naši prepodobní otcovia Izák, Dalmat a Faust.
04.08 Ne.	07:00 08:00	Utieraň Sv. liturgia csl.	ZBP r. Rešetárovej 197	NEDEĽA 11. TÝŽDŇA PO PÄŤDESIATNICI 2. hlas